

Sygn. akt II USKP 74/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. K. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
z udziałem zainteresowanej B. K.
o ustalenie istnienia ubezpieczeń społecznych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 listopada 2021 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 kwietnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. - powołując się na przepisy art. 83 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń

społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423; dalej ustawa systemowa) oraz art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. - stwierdził, że A. K. L. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 1 stycznia 2014 r. jako pracownik u płatnika składek B. K..

Sąd Okręgowy w T., wyrokiem z dnia 22 maja 2018 r., oddalił odwołanie A. K. L. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w (..), wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2019 r., oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że od 10 maja 2004 r. B. K. (ur. w 1937 r.), posiadająca doświadczenie w pracy introligatora, figuruje jako przedsiębiorca pod firmą N. z siedzibą w G.. Głównym przedmiotem działalności jest sprzedaż detaliczna sprzętu komputerowego i elektrycznego oraz usługi w zakresie obsługi informatycznej firm, w tym tworzenia stron i portali internetowych. Siedziba firmy mieści się na parterze kamienicy, składa się na nią jedno duże pomieszczenie z zapleczem i toaletą. We wskazanym pomieszczeniu znajdują się dwa stanowiska komputerowe mieszczące się przy jednym dużym biurku.

W dniu 5 lipca 2004 r. B. K. udzieliła A. K. (wnuczce) pełnomocnictwa do administrowania i zarządu firmą, składania oświadczeń i podpisów oraz reprezentowania przed organami i instytucjami oraz odbioru korespondencji.

W dniu 11 października 2012 r., zgodnie z umową zawartą z Powiatowym Urzędem Pracy w G., B. K. uzyskała dotację na stworzenie miejsca pracy dla niepełnosprawnego pracownika na stanowisku przedstawiciela handlowego. Przyznane dofinansowanie w wysokości 20.000 zł zostało przeznaczone nią zakup samochodu służbowego, ponadto zainteresowana otrzymała jeszcze dwukrotnie dofinansowanie z PUP na kwoty po 40.000 zł. W latach 2014-2016 osiągnęła następujące dochody: w 2014 r. - 15.127,12 zł, w tym 9.514,33 zł z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, strata wyniosła 46.575,43 zł, w 2015 r. - 16.694,16 zł, w tym 62.767,60 zł z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, przy czym koszty uzyskania przychodu wyniosły 61.600,36 zł, więc dochód z tytułu działalności opiewał na 1.167,24 zł, w 2016 r. - 18.333,58 zł, w tym 23.290,14 zł z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, przy czym koszty uzyskania

przychodu wyniosły 20.586,68 zł, więc dochód z tytułu działalności wyniósł 2.703,46 zł.

W dniu 3 grudnia 2012 r. N. zawarło z A. K. L. umowę o pracę na czas określony od 3 grudnia 2012 r. do 4 grudnia 2014 r. z powierzeniem stanowiska przedstawiciela handlowego w pełnym wymiarze czasu pracy. Wynagrodzenie - zgodnie z umową o pracę - zostało określone na kwotę 1.600 zł + premia uznaniowa. W aneksie do umowy o pracę w dnia 15 stycznia 2013 r. jako kwotę wynagrodzenia wskazano 5.788 zł brutto, obowiązującą od 3 grudnia 2012 r.

Decyzją z dnia 7 lutego 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. - powołując się na przepisy art. 83 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 91 ust. 5, 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 21c, art. 18 ust. 1, art. 41 ust. 1, 3 i 13 ustawy systemowej - ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla A. K. L. w wysokości 1.600 zł brutto miesięcznie.

Wyrokiem z dnia 7 maja 2013 r., sygn. akt IV U (...), Sąd Okręgowy w T. zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że ustalił, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 5.788 brutto miesięcznie.

W toku postępowania zostały przedłożone aneksy do umowy o pracę: z dnia 3 lutego 2014 r., na podstawie którego dokonano zmiany zatrudnienia na czas nieokreślony oraz z dnia 27 sierpnia 2015 r., na mocy którego obniżono wynagrodzenie ubezpieczonej do kwoty 1.850 zł brutto.

Od 31 lipca 2013 r. ubezpieczona leczy się w Poradni Zdrowia Psychicznego z powodu epizodu depresyjnego. W dokumentacji medycznej została zawarta informacja, iż podczas wizyty w dniu 6 marca 2014 r. ubezpieczona powiedziała, że nie może jeździć samochodem. Natomiast w dokumentacji wizyty z 20 marca 2014 r. znajduje się informacja o zawałeniu się kamienicy.

W okresach od 22 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2013 r., od 3 marca 2014 r. do 26 sierpnia 2015 r. i od 1 listopada 2015 r. do 30 kwietnia 2016 r. ubezpieczona miała orzeczoną niezdolność do pracy.

W dniu 12 sierpnia 2016 r. organ rentowy zawiadomił ubezpieczoną i płatnika składek o wszczęciu postępowania administracyjnego w sprawie weryfikacji zgłoszenia do ubezpieczeń A. K. L. Zaskarżoną decyzją z dnia 21 września 2016 r. organ rentowy stwierdził, że A. K. L. nie podlega obowiązkowo

ubezpieceniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 1 stycznia 2014 r. jako pracownik u płatnika składek B.K..

Sąd Apelacyjny podkreślił, że oś sporu w przedmiotowej sprawie wyznaczał okres przypadający po dniu 1 stycznia 2014 r., bowiem wcześniej stosunek prawny łączący ubezpieczoną i płatnika był przedmiotem oceny Sądu Okręgowego w T. w wyroku z dnia 7 maja 2013 r., co ma charakter wiążący (art. 365 § 1 k.p.c.). Organ rentowy stał na stanowisku, iż wynik przeprowadzonej kontroli pozwala na przyjęcie, iż po dniu 31 grudnia 2013 r. ubezpieczona nie świadczyła już pracy na rzecz płatnika a Sąd pierwszej instancji, oceniając zasadność odwołania, badał realizację przez nią umowy o pracę wyłącznie po dniu 1 stycznia 2014 r., co stanowi odniesienie do zaskarżonej w sprawie decyzji. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w orzecnictwie Sądu Najwyższego za utrwalony należy uznać pogląd, zgodnie z którym w konkretnych stanach faktycznych (np. wobec nieświadczenia pracy) możliwe jest przyjęcie, że doszło do zakończenia stosunku pracy w sposób dorozumiany. Przyjął zatem, że doszło do dorozumianego rozwiązania umowy o pracę, skoro ubezpieczona, po powrocie z długotrwałego zwolnienia lekarskiego po 1 stycznia 2014 r., nie świadczyła pracy (stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy) w reżimie pracowniczym a płatnik się na to godził. Ubezpieczona, która zajmować miała stanowisko przedstawiciela handlowego i pozyskiwać klientów w terenie, z powodu stanu zdrowia nie mogła prowadzić samochodu, o czym informowała lekarza już na początku 2014 r. Co do aneksów do umowy o pracę, Sąd Apelacyjny odnotował, że pierwszy z nich już na dziesięć miesięcy przed upływem umowy terminowej zmieniał jej charakter na umowę na czas nieokreślony, kolejny zaś miał obniżać wynagrodzenie z kwoty 5.788 zł na 1.850 zł, jednak, jak słusznie akcentował Sąd pierwszej instancji, nie wykazano powodów, z jakich to nastąpiło, np. by zmniejszył się zakres obowiązków lub charakter pracy ubezpieczonej. Sąd Apelacyjny zwrócił także uwagę, iż po powrocie z długotrwałego zwolnienia lekarskiego po dniu 1 stycznia 2014 r. ubezpieczona nie została poddana badaniom przez lekarza profilaktyka, zgodnie z art. 229 § 2 k.p. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, oceny tej nie niweczą ustalenia co do tego, że skarżąca niekiedy wykonywała zadania dla płatnika. Legitymuje się bowiem pełnomocnictwem z dnia 5 lipca 2004 r., z którego wynika umocowanie do administrowania i zarządu przedsiębiorstwem,

jak też składania oświadczeń, podpisów oraz reprezentowania przed urzędami oraz wszelkimi podmiotami w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

Powyższy wyrok ubezpieczona zaskarżyła skargą kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie prawa materialnego:

1) art. 22 § 1 k.p., poprzez jego błędne niezastosowanie do oceny czynności wykonywanych przez ubezpieczoną na rzecz płatnika składek po dniu 1 stycznia 2014 r.,

2) art. 30 § 1 pkt 1-4 k.p. w związku z art. 60 k.c. i art. 65 § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich błędne zastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego nie wynika, aby ubezpieczona i płatnik składek w sposób dorozumiany zakończyli stosunek pracy w dniu 1 stycznia 2014 r.,

3) art. 6 k.c., przez błędne uznanie, że na ubezpieczonej spoczywał ciężar wykazania nieprawdziwości twierdzeń organu rentowego, zamiast na organie rentowym ciężar wykazania, że pomiędzy stronami doszło do rozwiązania w sposób dorozumiany umowy o pracę (organ rentowy nawet nie podjął próby wykazania tej okoliczności, bowiem w zaskarżonej decyzji przyjął zupełnie inną koncepcję, tj. pozorności umowy o pracę),

4) art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy systemowej, przez ich niezastosowanie, co doprowadziło do błędnego uznania, iż ubezpieczona nie spełniała ustawowych przesłanek objęcia jej obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi.

Skarżąca postawiła także zarzut nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) wskutek naruszenia art. 321 k.p.c., polegający na pozbawieniu ubezpieczonej możliwości obrony jej praw w toku postępowania przed Sądem drugiej instancji, w następstwie braku poinformowania stron przez Sąd Apelacyjny w (...), przed zamknięciem rozprawy apelacyjnej, o zamierzonej zmianie kwalifikacji prawnej rozstrzygnięcia sprawy.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji w całości i stwierdzenie, że ubezpieczona A. K. L. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu jako pracownik u płatnika składek N., a także o zasądzenie na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania za

postępowanie w obu instancjach, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania przed Sądem drugiej instancji i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego oraz wniosła o zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że nie jest uzasadniony zarzut nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

W judykaturze wyrażany jest pogląd, wedle którego powołanie podstawy prawnej żądania w sposób pośredni określa również sferę faktyczną sprawy, bowiem określa, jakie fakty będą relewantne dla oceny zasadności żądania. Skoro wyrokowanie ma mieścić się w granicach faktycznych powództwa i nie jest dopuszczalne uwzględnienie żądania na podstawie faktów niewskazanych przez powoda jako podstawa faktyczna żądania, choćby ujawnionych w toku procesu, to powołanie w pozwie podstawy prawnej żądania jest dla sądu wiążące o tyle, że - wyznaczając sferę relewantności faktów - kierunkuje granice żądania pozwu (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1999 r., I CKN 252/98, OSNC 1999 nr 9, poz. 152; z dnia 28 lutego 2002 r., III CKN 182/01, LEX nr 54471 i z dnia 21 października 2009 r., I PK 97/09, LEX nr 558566). Dominuje jednak podzielane przez obecny skład Sądu Najwyższego stanowisko, zgodnie z którym sąd nie jest wprost związany podstawą prawną wskazaną przez powoda w pozwie, zgodnie z zasadami *da mihi factum, dabo tibi ius* oraz *iura novit curia*. Zakaz orzekania ponad żądanie pozwu odnosi się do wyłącznie ilościowych i przedmiotowych granic powództwa. Powołanie przez powoda podstawy materialnoprawnej powództwa nie wiąże sądu. Powód powinien określić żądanie oraz jego podstawę faktyczną, a do sądu należy rozważenie możliwych podstaw prawnych powództwa, choćby niewskazanych przez powoda. Jeśli zatem w okolicznościach faktycznych sprawy sąd stwierdza zasadność żądania powoda z innej podstawy prawnej niż wskazana, to powinien je uwzględnić z tej innej podstawy, przy czym powinien zwrócić uwagę

stron i umożliwić im wypowiedzenie się w tej kwestii (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2002 r., II CKN 829/00, LEX nr 55566; z dnia 18 marca 2005 r., II CK 556/04, OSNC 2006 nr 2, poz. 38; z dnia 6 grudnia 2006 r., IV CSK 269/06, LEX nr 233045; z dnia 24 maja 2007 r., V CSK 25/07, LEX nr 320035; z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 144/07, LEX nr 469991; z dnia 20 lutego 2008 r., II CSK 449/07, LEX nr 442515; z dnia 25 kwietnia 2008 r., II CSK 613/07, LEX nr 420867; z dnia 16 września 2009 r., II CSK 189/09, LEX nr 564981; z dnia 16 czerwca 2010 r., I CSK 476/09, LEX nr 737242; z dnia 29 czerwca 2010 r., I PK 33/10, LEX nr 1086522; z dnia 2 lutego 2011 r., II CSK 414/10, LEX nr 738545; z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 220/10, LEX nr 1129119; z dnia 12 maja 2011 r., II PK 277/10, OSNP 2021 nr 13-14, poz. 162; z dnia 2 grudnia 2011 r., III CSK 136/11, LEX nr 1131125; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 175/11, LEX nr 1164729; z dnia 16 listopada 2012 r., III CSK 73/12, LEX nr 1293965; z dnia 5 grudnia 2013 r., V CSK 33/13, LEX nr 1438656; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 612/14, LEX nr 1771393; z dnia 20 stycznia 2016 r., I PK 32/15, LEX nr 1977917 i z dnia 30 września 2016 r., I CSK 644/15, LEX nr 2147274). Jednakże równocześnie wskazano, że ocena, czy zachodzą przesłanki określone w art. 379 pkt 5 k.p.c., powinna być dokonywana *ad casu*, z uwzględnieniem przedmiotu sprawy wskazanej przez powoda podstawy faktycznej i prawnej, stanowiska pozwanego, możliwych kwalifikacji prawnych, konkretnych sytuacji procesowych, etapu postępowania oraz możliwości przewidywania przez stronę takiej zmiany. Jeżeli istnieją podstawy do zmiany kwalifikacji prawnej, a strona występuje samodzielnie, to zwłaszcza na etapie postępowania przed sądem drugiej instancji standard powinności sądu w zakresie uprzedzenia musi być podwyższony. Inna procesowo sytuacja może zachodzić, gdy strona jest reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, który zważywszy na przedmiot postępowania i konkretną sytuację procesową powinien dostrzegać, w jaki sposób całokształt ujawnionych w procesie istotnych faktów może być zakwalifikowany pod możliwe do przyjęcia podstawy materialne. W takiej sytuacji brak uprzedzenia strony o innej podstawie prawnej, niż wskazana przez powoda lub przyjęta przez sąd pierwszej instancji, nie pozbawia jej możliwości obrony, chyba że przyjęta przez sąd odwoławczy konstrukcja prawna pozostaje poza granicami przewidywalności (tak zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego: z dnia

25 czerwca 2015 r., V CSK 528/14, LEX nr 1771395; z 14 grudnia 2017 r., V CSK 121/17, LEX nr 2460480).

Sąd Okręgowy przyjął pozornosc (art. 83 § 1 k.c.) umowy o pracę i uzasadnił to zaprzestaniem przez odwołującą się (od 1 stycznia 2014 r.) wykonywania umówionej pracy. Oczywiście jest, że kwalifikacja ta jest błędna, bowiem wada oświadczenia woli w postaci pozorności nie może wynikać z okoliczności powstałych po zawarciu umowy o pracę (tu: po około roku od nawiązania stosunku pracy). Innymi słowy, samo zaprzestanie wykonywania umówionej pracy, nie jest (i nie mogło być w niniejszej sprawie) przesłanką prowadząca do uznania pozorności umowy o pracę. Kluczowe znaczenie ma zatem ustalenie o zaprzestaniu wykonywania pracy i w tym kontekście przyjęta przez Sąd Apelacyjny koncepcja rozwiązania stosunku pracy przez czynności konkludentne nie stanowi wyjścia poza granice przewidywalności.

Uzasadniony jest natomiast zarzut naruszenia art. 30 § 1 pkt 1-4 k.p. w związku z art. 60 k.c. i art. 65 § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Zasadniczym polem badawczym w sprawach o objęcie (odmowę objęcia) pracowniczym ubezpieczeniem społecznym jest to, czy stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia, natomiast pozbawione znaczenia są wady oświadczeń woli dotyczące umowy o pracę, nawet powodujące jej nieważność, bowiem nie wywołują one skutków prawnych w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 368; z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 32/96, OSNAPiUS 1997 nr 15, poz. 275; z dnia 17 marca 1998 r., II UKN 568/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 187; z dnia 28 lutego 2001 r., II UKN 244/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 496; z dnia 2 czerwca 2006 r., I UK 337/05, LEX nr 203581; z dnia 6 marca 2007 r., I UK 302/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 110; z dnia 4 października 2007 r., I UK 116/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 355; z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 122/07, LEX nr 448905; z dnia 11 maja 2009 r., I UK 15/09, LEX nr 512998; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 281/09, LEX nr 577826; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 21 maja 2010 r., I UK 43/10, LEX nr 619658; z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 74/10, LEX nr 653664; z dnia 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr

1356412; z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783; z dnia 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236 i z dnia 17 maja 2016 r., I PK 139/15, LEX nr 2057610). Dla objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi istotne jest zatem, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Zasadnicze znaczenie w procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w ramach analizowanego stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczone są w warunkach wskazujących na stosunek pracy. Za utrwalony w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać również pogląd, zgodnie z którym, mimo nieważności zawartej umowy o pracę wynikającej z naruszenia przepisów o reprezentacji spółki kapitałowej, strony mogą nawiązać umowny stosunek pracy przez czynności dorozumiane, w szczególności wskutek dopuszczenia pracownika do pracy, przyjmowania pracy przez pracodawcę i realizowania takiego stosunku prawnego, który odpowiada cechom stosunku pracy określonym w art. 22 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 marca 2000 r., I PKN 558/99, OSNAPiUS 2001 nr 16, poz. 512; z dnia 12 stycznia 2005 r., I PK 123/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 231; z dnia 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, OSNP 2011 nr 5-6, poz. 77 oraz z dnia 8 czerwca 2010 r., I PK 16/10, LEX nr 607243).

Jak więc wynika z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, kluczowe znaczenie dla oceny podlegania pracowniczemu tytułowi ubezpieczenia społecznego ma faktyczne istnienie więzi pracowniczej, na co składa się, po pierwsze, faktyczna realizacja obowiązków wynikających z umowy o pracę, po drugie, możliwość ich zakwalifikowania jako zatrudnienie pracownicze (wykazujące cechy wskazane w art. 22 § 1 k.p.).

Na ocenę niniejszej sprawy w przedstawionym wyżej kontekście (faktycznego istnienia więzi pracowniczej) wpływa prejudycjalne rozstrzygnięcie w wyroku Sądu Okręgowego w T. w wyroku z dnia 7 maja 2013 r., w którym poddany został ocenie stosunek prawny łączący ubezpieczoną i płatnika (art. 365 § 1 k.p.c.).

Skoro Sąd Okręgowy ustalił, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne A. K. L. wynosi 5.788 brutto miesięcznie, to oznacza, że zostały potwierdzone przedstawione wyżej przesłanki podlegania przez nią ubezpieczeniom społecznym na podstawie ważnej i realizowanej umowy o pracę z dnia 3 grudnia 2012 r. (przynajmniej do uprawomocnienia się tego wyroku).

Pogląd o dorozumianym rozwiązaniu stosunku pracy Sąd Apelacyjny wywiódł z ustaleń, że skarżąca od 1 stycznia 2014 r. (po zakończeniu zasiłku chorobowego) nie wykonywała umówionej pracy. Należy w związku z tym przypomnieć, że, jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 listopada 2012 r., II UK 84/12 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 232), zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, zaś za pracownika, z zastrzeżeniem ust. 2 i 2a, uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1). Z kolei stosownie do art. 13 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pracownicy podlegają obowiązkowo wymienionym powyżej ubezpieczeniom od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku. Nie ma wątpliwości, że zastosowane w powołanych przepisach określenia „pracownik” i „stosunek pracy” oznaczają pracownika i stosunek pracy, według przepisów Kodeksu pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2012 r., III UK 99/11, LEX nr 1227193), z zastrzeżeniem szczególnych sytuacji określonych w art. 8 ust. 2, 2a i 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. To samo dotyczy pojęć nawiązania i ustania stosunku pracy. Należy też dodać, że stosunek pracy może istnieć, pomimo faktycznego niewykonywania pracy przez pracownika. Dotyczy to nie tylko przewidzianych prawem przerw w wykonywaniu pracy (np. urlopu wypoczynkowego), przerw w wykonywaniu pracy i zapłacie wynagrodzenia za pracę (np. urlop bezpłatny, okres pobierania zasiłku chorobowego lub opiekuńczego), lecz także okresu niewykonywania pracy z powodu przeszkód z przyczyn dotyczących pracodawcy. W tym ostatnim wypadku stosunek pracy istnieje do czasu ustania w sposób przewidziany prawem także wtedy, gdy pracownik nie wykazuje gotowości do jej wykonywania. Od gotowości do

wykonywania pracy zależy bowiem jedynie prawo do wynagrodzenia (art. 81 § 1 k.p.), a nie samo istnienie stosunku pracy. Z tego w szczególności względu, zgodnie z ustalonym stanowiskiem orzecznictwa, należy odróżnić przesłanki uzyskania wynagrodzenia za czas gotowości do pracy w rozumieniu art. 81 § 1 k.p. od przesłanek ustalenia, że pracownika wiąże z pracodawcą umowa o pracę (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 19 maja 2004 r., I PK 486/03, LEX nr 585700; z 23 września 2004 r., I PK 541/03, OSNP 2005 nr 7, poz. 94; 12 października 2007 r., I PK 117/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 314; 20 listopada 2007 r., II PK 80/07, LEX nr 863970; 14 grudnia 2009 r., I PK 115/09, LEX nr 577683).

W obliczu powyższych uwag, przyjęta przez Sąd Apelacyjny koncepcja dorozumianego (art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p.) rozwiązania umowy o pracę ma bardzo wątpliwe podstawy, zważywszy, że niewykonywanie czynności pracowniczych dotyczy krótkiego okresu od 1 stycznia 2014 r. do 3 marca 2014 r. (data rozpoczęcia kolejnej niezdolności do pracy) i, jak zdaje się to wynikać z ustaleń, związane to jest ze stanem zdrowia ubezpieczonej. Trudno w tych okolicznościach uznać, aby zachowanie obu stron umowy (ze strony pracownika - niewykonywanie pracy, ze strony pracodawcy - akceptowanie tego stanu rzeczy i ignorowanie obowiązku kontrolnych badań lekarskich w celu ustalenia zdolności ubezpieczonej do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku) było wystarczające, aby przypisać im wolę rozwiązania stosunku pracy. Wręcz odwrotnie, biorąc pod uwagę bliskie więzi rodzinne, nierozwiązywanie stosunku pracy było sposobem na zapewnienie ubezpieczonej zabezpieczenia społecznego w czasie choroby, która, jak się zdaje, nie ustąpiła w styczniu 2014 r. (kiedy miałyby zakończyć się okres zasiłkowy) a przerwa między zwolnieniami – 62 dni – miała otworzyć nowy okres zasiłkowy. Natomiast zaprzestanie wykonywania obowiązków przez pracownika i przez pracodawcę (swoiste „zawieszenie” stosunku pracy) może być oceniane w kontekście dorozumianego porozumienia o udzieleniu urlopu bezpłatnego, co nie jest obojętne dla prawa do świadczenia z ubezpieczenia chorobowego (zob. art. 12 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 113), ale przedmiotem niniejszej sprawy nie jest prawo do zasiłku chorobowego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i z art. 108 § 2 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji.